

Asia: VN/30301/2025

Sähköinen testamentti ja testamenttirekisteri; arviomuistio

1.1 Sääntelyn tarpeellisuus

Lausuntonne:

Kuluttajaliitto ry (jäljempänä Kuluttajaliitto) kiittää mahdollisuudesta antaa oikeusministeriölle lausunto otsikkoasiasta. Kuluttajaliitto esittää kohteliaimmin seuraavat huomiot:

Kokonaisuudessaan Kuluttajaliitto pitää arviomuistiossa esitettyä ehdotusta sähköisestä testamentista hyvänä. Sähköinen testamenttien tekemiseen tarkoitettu palvelualusta edistäisi määrämuotoisten ja pätevien testamenttien tekemistä sekä madaltaisi kynnystä testamentin laatimiseen myös tilanteessa, jossa juridisen konsultaation hankkiminen ei ole mahdollista tai siihen ei ole halukkuutta.

1.2 Sähköisen testamentin laatiminen ja allekirjoittaminen

Lausuntonne:

Kuluttajaliitto kannattaa arviomuistion mukaisesti hyväksytyyn sähköisen allekirjoituksen käyttöönottoa ja yhtyy arviomuistiossa esiin tuotuihin huoliin liittyen testamentin allekirjoitukseen pelkillä pankkitunnuksilla. Eurooppalainen digilompakko ei ole vielä laajasti käytössä, mutta etenkin tulevaisuudessa sen käyttäjäystävällisyydestä ja käyttöönottoon liittyvästä tuesta on huolehdittava.

1.3 Sähköisen testamentin todistaminen

Lausuntonne:

Kuluttajaliitto kannattaa järjestelyä, jossa asiointipalvelussa asetetaan sekä testamentin tekijälle että todistajille velvollisuus vakuuttaa, että todistajat ovat olleet läsnä fyysisesti tai virtuaalisesti. Lisäksi todistajien allekirjoitusten antamiselle voidaan asettaa rajattu, esimerkiksi 15 minuutin mittainen aika testamentin allekirjoittamisesta. Todistamisenkin osalta asiointipalvelussa voitaisiin ilmaista testamentintekijälle selkeäkielisesti, millainen merkitys todistajien läsnäolon vaatimuksella on testamentin tekemisessä.

Kuluttajaliitto huomioi, että todistajien fyysinen läsnäolo sähköisen testamentin allekirjoittamisen yhteydessä on erittäin hankalaa varmistaa tai todentaa jälkikäteen. Käytännössä tämä riski on kuitenkin olemassa myös paperisen testamentin osalta, mistä syystä testamenttia voidaankin tarvittaessa esimerkiksi moittia. Ei siis ole syytä katsoa, että sähköisen järjestelmän käyttöönotto edellyttäisi täyttä varmuutta siitä, ettei järjestelmää voitaisi lainkaan väärinkäyttää.

1.4 Sähköisen testamentin peruuttaminen

Lausuntonne:

Kuluttajaliitto kannattaa lähtökohtaisesti sitä, että sähköisen testamentin peruuttaminen onnistuisi samalla tavalla kuin paperisenkin. Tältä osin on kuitenkin huomioitava sähköisten testamenttien välttämätön yhteys testamenttirekisteriin. Kuluttajaliitto huomauttaakin, että mikäli rekisteröidyn testamentin peruuttaminen tai muuttaminen edellyttäisi määrämuotoista peruuttamis- tai muuttamisilmoitusta rekisterinpitäjälle, ei sähköisten testamenttien peruuttaminen kävisi tosiasiaassa vapaamuotoisesti.

1.5 Muuta sähköisestä testamentista (ml. tekninen toteutus)

Lausuntonne:

Sähköisen testamentin osalta Kuluttajaliitto katsoo, että nykyisen lainsäädännön asettamat muotovaatimukset testamentille tulisivat todennäköisesti täytetyiksi hyvin myös sähköisessä muodossa. Testamentin tekoa varten luotava palvelualusta olisi kohtuullisen turvallinen ja selkeä paikka sähköisen testamentin tekemiselle.

Arviomuistiossa katsotaan, että sähköisen testamentin suurin hyöty olisi sen yhteys testamenttirekisteriin, sillä sähköiset testamentit voisivat tulla välittömästi osaksi rekisteriä. Kuluttajaliiton näkemyksen mukaan sähköisen testamentin merkittävin hyöty voisi kuitenkin olla myös pätemättömien testamenttien vähentyminen. Testamentti on yksi tärkeimmistä jäämistön jakamisen suunnitteluun käytettävistä keinoista, ja yksilötasolla pätevän testamentin tekeminen on äärimmäisen tärkeää. Sähköinen testamentti olisi helposti tehtävissä myös ilman juridista konsultointia, mikä luultavasti tekisi siitä myös helpommin lähestyttävän vaihtoehdon. Testamenttien tarpeen ja siten myös niiden määrän voidaan olettaa vain kasvavan yhteiskunnassa, jossa perinteisestä ydinperheestä poikkeavat perherakenteet ovat yleistymään päin. On siis perusteltua pyrkiä edistämään pätevien ja muotovaatimukset täyttävien testamenttien tekemistä.

Sähköisten testamenttien tekemiseen tarkoitettua palvelualustaa voitaisiin hyödyntää testamentin tekemisen fasilitoimisen lisäksi myös kansalaisten tiedottamiseen testamentin määrämuotoisuuden tärkeydestä sekä testamentin merkityksestä. Palvelualustalle voitaisiin esimerkiksi liittää selkeässä ja ymmärrettävässä muodossa olevia tietoja, jotka avautuisivat luettaviksi testamentin eri osia täytettäessä. Tiedot voisivat koskea esimerkiksi todistajien ja allekirjoituksen merkitystä, testamentin peruuttamista sekä testamenttaviin osuuksiin vaikuttavia perinnönjakosäännöksiä.

2.1 Julkisen vallan ylläpitämisen testamenttirekisterin tarpeellisuus (muiden kuin sähköisten testamenttien osalta)

Lausuntonne:

Testamentin rekisteröimisen mahdollistaminen tarjoaisi yksityishenkilölle tilaisuuden huolehtia siitä, että viimeinen tahto tulee varmasti täytetyksi, ja pesänselvitys sujuu mahdollisimman helposti. Paperisena säilytetyt testamentit eivät välttämättä ole samaan tapaan turvattuina kuin sähköiseen rekisteriin ilmoitetut, etenkin ottaen huomioon esimerkiksi pankkien laajamittaiset toimet tallelokeroiden ja fyysisten konttorien vähentämisessä.

2.2 Testamenttirekisterin toteuttamistapa ja sisältö

Lausuntonne:

-

2.3 Rekisteröinnin oikeusvaikutukset (ml. muuttaminen ja peruuttaminen)

Lausuntonne:

Kuluttajaliitto toteaa, että rekisteröidyn testamentin muuttamisen ja peruuttamisen tulisi olla mahdollisimman helppoa, jotta testamenttausoikeus ei käytännössä rajoittuisi. Mikäli testamentin peruuttamiseksi edellytetään määrämuotoista oikeustoimea, tulisi siihen antaa selkeät ohjeet testamentin rekisteröimisvaiheessa sekä rekisteröimistä koskevassa päätöksessä. Kuluttajaliitto katsoo lisäksi, että testamenttinsa rekisteröineelle olisi tarjottava mahdollisuus tarvittaessa asioida viranomaisen kanssa testamentin muuttamiseen ja peruuttamiseen liittyvissä asioissa esimerkiksi puhelimitse tai paikan päällä.

2.4 Edustajan käyttö rekisteröinneissä

Lausuntonne:

-

2.5 Testamenttirekisterin julkisuus, säilytysaika ja testamentista ilmoittaminen

Lausuntonne:

-

2.6 Muuta testamenttirekisteristä (esim. usean henkilön yhteinen testamentti)

Lausuntonne:

-

3.1 Taloudelliset vaikutukset

Lausuntonne:

-

3.2 Muut huomiot

Lausuntonne:

-

Ylikarhu Ella
Kuluttajaliitto ry, Konsumentförbundet rf